

Uchwała z dnia 31 stycznia 2001 r., III CZP 51/00

Przewodniczący: Sędzia SN Jacek Gudowski (sprawozdawca)
Sędzia SN Mirosława Wysocka, Sędzia SA Andrzej Niedużak

Sąd Najwyższy przy udziale Prokuratora Prokuratury Krajowej Iwony Kaszczyszyn w sprawie z wniosku Haliny W. z udziałem Ireny W. o ustanowienie zarządcy nieruchomości, po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym w dniu 31 stycznia 2001 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Katowicach postanowieniem z dnia 10 listopada 2000 r., do rozstrzygnięcia w trybie art. 390 § 1 k.p.c.:

„Czy postanowienie zatwierdzające lub odmawiające zatwierdzenia sprawozdania zarządcy wydane w trybie art. 937 § 2 k.p.c. w związku z art. 615 k.p.c. jest postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy w rozumieniu art. 518 zdanie pierwsze k.p.c., od którego przysługuje apelacja ?”

podjął następującą uchwałę:

Od postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia sprawozdania zarządcy, wydanego na podstawie art. 937 § 2 w związku z art. 615 k.p.c., przysługuje apelacja.

Uzasadnienie

Rozpoznając zażalenie wnioskodawczynie Haliny W. na postanowienie Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej z dnia 7 września 2000 r., odmawiające sporządzenia i doręczenia uzasadnienia postanowienia tego Sądu z dnia 22 sierpnia 2000 r., zatwierdzającego sprawozdania zarządcy za trzeci i czwarty kwartał 1999 r., Sąd Okręgowy w Katowicach powziął poważne wątpliwości prawne, którym dał wyraz w przedstawionym Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnieniu prawnym, przytoczonym na wstępie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 611 i nast. w związku z art. 13 § 1 k.p.c., sprawy dotyczące zarządu związanego ze współwłasnością i użytkowaniem podlegają rozpoznaniu w postępowaniu nieprocesowym. Wiele tych spraw dotyczy wyznaczenia zarządcy oraz sprawowania zarządu, jednak ze względu na fakt, że status zarządcy i jego czynności są normowane przepisami kodeksu postępowania cywilnego o egzekucji z nieruchomości (art. 921 i nast.), ustawodawca postanowił odesłać do ich odpowiedniego stosowania (art. 615), nie dublując poszczególnych regulacji i unikając tym samym zbędnych, niekorzystnych dla systematyki kodeksu powtórzeń. Podobnie uczynił w wypadku zarządu tymczasowego w ramach zabezpieczenia spadku (art. 636 k.p.c. w związku z § 9 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 października 1991 r. w sprawie szczegółowego trybu postępowania przy zabezpieczaniu spadku i sporządzaniu spisu inwentarza, Dz.U. Nr 92, poz. 411) oraz w wypadku zarządu spadkiem nie objętym (art. 667 § 2 zdanie drugie k.p.c.). W ten sposób doszło do normatywnego ujednoczenia instytucji zarządu, regulowanej w okresie poprzedzającym uchwalenie kodeksu postępowania cywilnego z 1964 r. kilkoma odrębnymi aktami prawnymi (art. 772-802 d.k.p.c. według tekstu jednolitego z 1950 r., art. 7, 21 oraz 82-84 dekretu z dnia 8 listopada 1946 r. o postępowaniu spadkowym, Dz.U. Nr 63, poz. 346 ze zm., a także art. 2-16 dekretu z dnia 8 listopada 1946 r. o postępowaniu niespornym z zakresu prawa rzeczowego, Dz.U. Nr 63, poz. 345 ze zm.).

U podłoża zagadnienia prawnego przedstawionego do rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie leży pytanie, czy zawarte w art. 615 k.p.c. odesłanie do stosowania przepisów o postępowaniu egzekucyjnym obejmuje wszystkie kwestie procesowe związane z wyznaczeniem zarządcy i sprawowaniem zarządu, a w szczególności, czy i w jakim zakresie dotyczy także zaskarżania orzeczeń. Odpowiedź na to pytanie ma, oczywiście, bardzo doniosłe znaczenie, gdyż systemy środków odwoławczych w postępowaniu nieprocesowym i w postępowaniu egzekucyjnym znacznie się różnią. W postępowaniu nieprocesowym, zgodnie z art. 518 k.p.c., od postanowień orzekających co do istoty sprawy przysługuje apelacja, a na pozostałe – w wypadkach wskazanych w ustawie – zażalenie, natomiast w postępowaniu egzekucyjnym jedynym środkiem odwoławczym od postanowień sądu jest zażalenie, które przysługuje tylko w wypadkach wskazanych w ustawie lub gdy postanowienie sądu kończy postępowanie egzekucyjne (art. 767 § 3 w związku z art. 394 § 1 k.p.c.; por. też uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 28

listopada 1969 r., III CZP 83/69, OSNCP 1970, nr 6, poz. 105 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 kwietnia 1986 r., III CRN 40/86, OSNCP 1987, nr 7, poz. 102).

Nie ulega wątpliwości, że postanowienie w przedmiocie zatwierdzenia sprawozdania zarządcy nieruchomością wspólną jest orzeczeniem co do istoty sprawy, rozstrzyga bowiem w sposób merytoryczny i stanowczy – między współwłaścicielami – kwestię materialnoprawną z zakresu współwłasności rzeczy (por. też uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2000 r., III CZP 30/99, OSNC 2000, nr 6, poz. 106). Gdyby uznać, że odesłanie przewidziane w art. 615 k.p.c. obejmuje środki odwoławcze, czy – szerzej – środki zaskarżenia przysługujące w postępowaniu egzekucyjnym, to należałoby dojść do wniosku, że wymienione postanowienie jest niezaskarżalne, bo przepisy normujące tok egzekucji z nieruchomości nie przewidują w tym zakresie zażalenia ani innego środka zaskarżenia. Wniosek taki jest jednak nie do przyjęcia już tylko z tej przyczyny, że dostarcza rozwiązania, które pozostaje w kolizji z konstytucyjną zasadą dwuinstancyjności postępowania, wymagającą istnienia środka zaskarżenia od każdego orzeczenia wydanego w postępowaniu w pierwszej instancji, które rozstrzyga sprawę merytorycznie (lub kończy ją postanowieniem formalnym) (art. 176 ust. 1 w związku z art. 78 Konstytucji; por. też uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2000 r., I CZ 97/00, OSNC 2001, nr 3, poz. 45).

Konieczne jest zatem inne podejście do analizowanego zagadnienia prawnego. Punktem odniesienia może być rozumowanie przeprowadzone przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 23 września 1999 r., III CZP 25/99 (OSNC 2000, nr 3, poz. 45), w której trafnie wskazano, że przepis art. 518 k.p.c., mimo braku w jego treści stosownych zastrzeżeń, nie normuje sposobu zaskarżania postanowień wydawanych w postępowaniu nieprocesowym w sposób kompleksowy i jednolity, albowiem w kodeksie postępowania cywilnego – w księdze drugiej części pierwszej – są przepisy regulujące tę kwestię samodzielnie. Chodzi o przepisy art. 551 § 2, art. 586¹, 612 § 2, art. 635 § 6 i art. 648 § 2, w myśl których na postanowienia co do istoty sprawy przysługuje nie apelacja, lecz zażalenie. Zresztą także wśród przepisów pozakodeksowych znaleźć można takie wypadki (np. art. 27 § 4 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, Dz.U. Nr 35, poz. 230 ze zm., art. 80 ust. 2 ustawy

z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, jedn. tekst: Dz.U. z 2000 r., Nr 47, poz. 544, albo art. 61 ust. 3 i art. 72 ust. 3 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, Dz.U. Nr 95, poz. 602 ze zm.). Płyne stąd wniosek, że skoro wyjątki w określeniu środka zaskarżenia na postanowienia co do istoty sprawy wydawane w postępowaniu nieprocesowym wynikają z przepisów ulokowanych poza kodeksem postępowania cywilnego, to tym bardziej mogą wynikać z przepisów tego kodeksu, do których odpowiedniego stosowania ustawodawca odsyła – w tym wypadku do przepisów o egzekucji z nieruchomości.

Można więc, wracając na grunt rozstrzyganego zagadnienia, postawić tezę, że w sytuacji, gdy w sprawach dotyczących wyznaczenia zarządcy oraz sprawowania zarządu, o których mowa w art. 615 k.p.c., przepisy regulujące tok egzekucji z nieruchomości przewidują zażalenie na postanowienie sądu o charakterze merytorycznym, to ten właśnie środek odwoławczy będzie – na zasadzie wyjątku od reguły określonej w art. 518 k.p.c. – środkiem właściwym. W konsekwencji, zażalenie – a nie apelacja – przysługuje na postanowienie w przedmiocie zmiany osoby zarządcy (art. 931 § 2 i 3 oraz art. 932 w związku z art. 615 k.p.c.; por. też powołaną uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1999 r.), w przedmiocie pozbawienia współwłaściciela lub użytkownika możliwości używania rzeczy (art. 612 § 2 k.p.c.) oraz w przedmiocie przyznania zarządcy wynagrodzenia oraz zwrotu wydatków lub pokrywania jego potrzeb własnych i rodziny (art. 939 w związku z art. 615 k.p.c.).

Jeżeli natomiast przepisy o egzekucji z nieruchomości, do których odsyła art. 615 k.p.c., nie przewidują zażalenia na postanowienie co do istoty sprawy, uczestnikom przysługuje – na zasadach ogólnych określonych w art. 518 k.p.c. – apelacja. Będzie tak w wypadku postanowień, których przedmiotem jest np. udzielenie zezwolenia zarządcy na czynności przekraczające zakres zwykłego zarządu oraz na wydzierżawienie nieruchomości (art. 935 § 3 i art. 936 w związku z art. 615 i 518 k.p.c.) oraz w występującym w niniejszej sprawie wypadku postanowień dotyczących zatwierdzenia lub odmowy zatwierdzenia sprawozdania zarządcy (art. 937 § 2 w związku z art. 615 k.p.c.).

Przedstawione wyżej różnice w zakresie zaskarżania orzeczeń sądu, jak też przesłanki doboru środka zaskarżenia na postanowienie sądu w przedmiocie zatwierdzenia sprawozdania zarządcy, mają swą genezę w kodeksie postępowania

niespornego – dekrete z dnia 18 lipca 1945 r. (Dz.U. Nr 27, poz. 169 ze zm.); zgodnie z art. 34 tego dekretu (według tekstu pierwotnego), na postanowienia sądu kończące postępowanie przysługiwało zażalenie, z tym że zaskarżenie zażaleniem postanowienia przedstanowczego było dopuszczalne tylko w wypadkach przewidzianych w ustawie. Stosownie do art. 8 ust. 3 cytowanego dekretu z dnia 8 listopada 1946 r. o postępowaniu niespornym z zakresu prawa rzeczowego, postanowienie sądu dotyczące „uznania” sprawozdań zarządcy było takim właśnie postanowieniem przedstanowczym, na które przysługiwało zażalenie.

Po reformie postępowania cywilnego dokonanej ustawą z dnia 20 lipca 1950 r. o zmianie przepisów postępowania w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 38, poz. 349), w związku z odstąpieniem przez ustawodawcę od podziału postanowień na stanowcze i przedstanowcze, od postanowienia kończącego postępowanie niesporne lub samodzielnej jego część przysługiwała rewizja, ewentualnie zażalenie, jeżeli przepis ustawy wyraźnie je przewidywał (art. 34 § 1 i 2 k.p.n. według tekstu z 1950 r.). W związku z tym, po skreśleniu ustępu 3 w art. 8 dekretu o postępowaniu niespornym z zakresu prawa rzeczowego, przewidującego zażalenie na postanowienie dotyczące „uznania” sprawozdań zarządcy, właściwym środkiem zaskarżenia stała się rewizja. Na zasadzie procesowej reminiscencji, ten sposób zaskarżenia został przeniesiony do kodeksu postępowania cywilnego z 1964 r. także w odniesieniu do wydanych w postępowaniu nieprocesowym postanowień dotyczących zatwierdzenia lub odmowy zatwierdzenia sprawozdania zarządcy.

Należy na koniec podkreślić, że istotne różnice w zakresie zaskarżania orzeczeń sądu w zależności od tego, czy zapadają w postępowaniu nieprocesowym, czy w toku egzekucji, są w pełni uzasadnione. Postanowienia wydawane w sprawach zarządu związanego ze współwłasnością i użytkowaniem rozstrzygają kolizje między współwłaścicielami w ramach stosunku współwłasności, w związku z czym jakiegokolwiek ograniczenia w zakresie dostępu do środków odwoławczych są w tym wypadku niedopuszczalne, natomiast postanowienia podejmowane przez organ egzekucyjny mają na celu szybkie i skuteczne zrealizowanie tytułu wykonawczego, toteż, podobnie jak w całym postępowaniu egzekucyjnym, w którym interes publiczny jest równie istotny jak interes prywatnoprawny, zakres ich zaskarżania może być zredukowany. Tak więc fakt, że wydane przez sąd egzekucyjny w toku egzekucji z nieruchomości postanowienie

dotyczące zatwierdzenia lub odmowy zatwierdzenia sprawozdania zarządcy jest niezaskarżalne, nie może w żaden sposób ważyć na rozstrzygnięciu zagadnienia, czy i jaki środek zaskarżenia przysługuje na podobne postanowienie sądu wydane w postępowaniu nieprocesowym w sprawie zawisłej między współwłaścicielami.

Po rozważeniu przedstawionych argumentów Sąd Najwyższy podjął uchwałę o treści przytoczonej na wstępie.